

The Bais Din Process

Week 3

טור י"ד ד', ב"י
סנהדרין כ"ג, ראש שם
שו"ע י"ג א', ופתחי תשובה
ערוך השלחן
אגרת משה חו"מ ח"ב ג'
שבט הלוי ח"ח ש"ב

לז"נ ר' שמואל-ל יוסף בן ר' מרדכי אהרן ע"ה

לז"נ שלום פנחס בן מרדכי א-ליעזר ע"ה

לז"נ ויצה בת ר' שמואל-ל זאב ע"ה
לז"נ לוי בן דוד שלמה
לז"נ שמואל-ל זאב בן לוי

A program funded solely by the Night Seder Bais Medrash
Please contact us for sponsorship opportunities

טו (חו"מ א-לח) (טור <מכון שירת דבורה> - טו (חו"מ א - לח) יעקב בן אשר (בעל הטורים)) עמוד מס': 179

כן לא דעוהו נכפיה מכל מקום כותבין ונותנים (ח). וכמו עוד בשם הרמ"ה (מ) כי מי שאומר כתב לי מאיזה טעם דנחוי או אלך לבית דין הגדול או לבית הוועד לפסור הדין גובין ממנו בתוך כך עד שיפסור ואין ממתינין לו ורואים מפרק חזקת (מא). רב כהנא שקל בידקא בלרעיה אול אהדר גודא וכו' אמר ליה לבי מימי וכו' מהר"ק בשורש א' (ענף ג) וכו' בהגהות מיימון פ"ו מהלכות

סנהדרין (אומ ט) וכן נראה מדברי הרמב"ם שם (ה"ו) (ח*):
וב"ש ואם יראה לדיין שבעל הדין חושדו שמפיה הדין כנגדו צריך להודיעו מאיזה טעם דנו אפילו אם לא יראה בדי שיהיה נקי מזה ומישראל. בפרק איזהו נשך (כ"ט סט.) גבי עובדא דהנאו מרי כותלי דענד עקאק צדי הדדי אול מד מנייהו פלג בלא דעתא דתבירה אמו לקמיה דרב פפא א"ל מאי נפקא לך מינה הכי אמר רב נחמן וזו כמאן דפליגי דמו לשנה וזן חמרא צדי הדדי קס איך פלג בלא דעתא דתבירה אמו לקמיה דרב פפא א"ל מאן פלג לך אמר לו חזינא דבמר ידי אחי מר (א"ל) [אמר] רב פפא כי הא דחלי צריך לאדעוי וזו מי הוי טבי וכו' חקרי חמרא כולי עלמא ידעי דאיכא דבסיס ואיכא דלא בסיס. כתב הרמ"ש ז"ל (סי' מה) משמע [דדוקא] כזי האי גזנא שיש פסחון פה למשור הדין צריך להודיעו טעם הדין משום והייחוס נקיים מה' ומישראל (ממדבר לז כג) אלא

כבוד בית דין לפי שכפיהו ואין שומעין לו וקאמר דאפילו הכי שומעין לו וכמו רבינו כן לאורוי דלפי זה תפישנא נמי הא דקמני הך דיןא דכותבין ונותנין לו סך דשמים שנפגמו וכו' דמזה מצינו רבינו חס נמי ראינו [ד]דוקא דעוהו נכפיה כמ"ש במדרכי והגהות מיימוניות ולפי דעת רבינו הא דמני לה כן לאורוי רשומא דאפילו שנפגמו וכו' דעוהו נכפיה אפילו הכי כותבין ונותנין לו מכל שכן היכא דעוהו מדעתו דפשיטא דכותבין ונותנין לו כששאל והיכא דאיכא פסחון פה למשור כותבין ונותנין אפילו בלא שאל והכי איכא בשא"ר פרק איזהו נשך: **ומיהו לענין הלכה תפסינ דברי ר"מ פיקר דהסכמים עמו האחרונים וזלמי רבינו וה"ר ירוחם ואין כותבין אלא כשדעוהו נכפיה ומכל מקום היכא דאיכא פסחון פה למשור צריך להודיעו נכפיה אפילו בלא שאל דלא כרבינו חס דמוכח מדבריו דאפילו נמשדא אין כותבין אלא אם כן נשאל כדפירש רש"י דליחא: וכתב גמנוקי יוסף דא"ל לכתוב הראיות אלא הטענות והדין שפסקו עליהם בלבד וקא' אכולהו אהיכא שהנצל דין חושדו אי נמי שדעוהו נכפיה אי נמי חושש שמה טעה.** **ומיהו בעל פה צריך להודיעו הטעם והראיה אולי יחזור ויכדעבד רב פפא דהודיעו טעמו של דין להאור כותלי דמשור וקבל דבריו ואין חילוק בין חושדו שנטה הדין כנגדו בין חושדו שטעה ואם לאחר הדעה לא קבל דבריו צריך להודיעו נכפיה הטענות ופסק דין: וכתב ב"י דמצינ דין הגדול א"ל שיכתוב לו דלא חיישינ לטעותא דאם כן אין לדבר סוף** **ומיהו היכא דאיכא משדא דעוהו הדין כנגדו ודאי דאפילו מצינ דין הגדול כותבין לו כדי להראות לפני הסכמים כדי שיהא נקי מהשם ומישראל ויש לדבר זה סוף: ומשמע מלשון הרמב"ם שכתב כותבין לו ואחר כך מוציין ממנו דמדי מוציין ואין ממתינין עד שינא מצינ דין הגדול דאמר ליה לבי מימי (מ) ואין חילוק בין אם חושדו שנטה הדין כנגדו או שמה טעה והכי איכא במדרכי פרק חזקת (סי' מקלה). מיהו אם הציט דין נעלמא חוששין שמה טעו מעכבין בידם מה שהוציאו ואין נותנין ליד הנצל דין שמה יוציא ולא יהיה לו להחזיר אי נמי איש קשה שאי אפשר לחזור ולהוציא מחמת דיו:**

דרכי משה

עכ"ל שם ועוד האריך בדינים אלו סימן ס"ג וסימן ס"ד ובסימן פ"ז כתב דבאלו הדינים אין לדיין אלא מה שעיניו ראות ועיין שם מ"ד: **(ח*) אב"ד במדרכי סוף פרק זה בורר (סי' חשה) דאין כותבין רק כשכפאו לעמוד לדין לפניהם אבל בלאו הכי לא, וכן כתב שם גמנוקי יוסף (י' ריש צ"א) וכן משמע מדברי רבינו בעל הטור: (ח*) כתב המדרכי בחזקת הבתים (דף רמ"ט ע"ג) (סי' מקלה) כשכותבין לו הפסק דין צריך לשלם מיד ואם יסתור הדין יחזירו לו וכן פסק מהר"ם (ד"פ סי' חקב) עכ"ל:**

פרישה

ואם יראה לדיין שהבעל הדין חושדו בו, נפקא מהא דאמר פרק איזהו נשך גבי עובדא דהנאו מרי כותלי כו' ע"ש:

הגהות והערות

ישראל (שלה) דרך רבינו ירוחם בהרבה מקומות בספרו לכתות מהר"ם מרטנבורג בשם רמ"ה (ומקורו כנראה מכנה"ג סימן סד הגה"ט אות מ), וראה ד"מ אות ח* שביא דין זה מהמדרכי ע"ש מהר"ם: **מון בהגהות מיימוניות מובא על שם מורי רבינו שהוא מהר"ם מרטנבורק, וכן הוא מפורש בתשובות מהר"ם דפוס קרימונה סימן רפ ודפוס פראג סימן חקב: מון צראה דפליג ארמב"ן (הובא בב"י) דבהודעה בע"פ סג, ועיין שו"ת הב"ח סימן כב: מון צ"ע שו"ת הב"ח הג"ל, שם מבואר היכן ראה לדיין כן בטור: מון אב"ד עכ"פ קודם כותבין לו ורק אח"כ מוציין, והני מילי אם דעוהו נכפיה, אבל אם באו לרדן מצותם י"ל דמוציין ממנו ואח"כ כותבין (שו"ת דרכי"ז ח"ג סי' אלף ז):**

חס הך עובדא דמרי כותלי הוה נמי נשאל אי נמי הא דקאמר במר ידי קאול מר הוה כאלו שאל דאם לא כן אלא רבינו חס מפרש דהך עובדא בלא שאל אם כן אין ממנו שום ראיה דא"ל לאדעוהי אלא היכא דאיכא פסחון פה למשור אי נמי דעוהו נכפיה כיון דאיכא לפרושי כי הא צריך לאדעוהי אף על פי דלא שאל וכמו שדמו הסולקים עליו אלא ודאי דרבינו חס תפס נפשיטות דהך עובדא

נשאל דאי לא שאל אין סברא דנריך לאדעוהי דאי איכא דחושדו בלב גמור היה שאל ממנו שידענו נכתב מאיזה טעם דעוהו כדי למסור הדין והכי איכא להדיא בהגהות שא"ר פרק זה בורר (סי' מ אות ה) כשכתב למסור רבינו חס דהיכא דאיכא פסחון פה ורגלים לדבר לטעותו של בעל דין שמחמת זה הוא סבור שדעוהו שלא דין ואמר כתב לי מאיזה טעם דנחוי כותבין מון ונותנין לו אפילו דעוהו מעלמא אלא נעלמא אין כותבין אפילו שאל אלא המוספות והרא"ש חלוקין עליו דשאל אפילו נעלמא כותבין והיכא דאיכא פסחון פה למשור כותבין אפילו בלא שאל. וכן היא דעת רבינו מ"ז אלא דקשה הלשון שכתב ואף במקום שאין שומעין לנכפיה. ונראה דסברא ליה לרבינו היפך סברת רבינו חס והכי קאמר לא מיעביה היכא שדעוהו מדעתו דפשיטא דשומעין לו שהרי הוא חושש שמה טעה הדין ומבקש למסור הדין אלא אפילו דעוהו נכפיה דאיכא למימר דלפי שסירב מתחילה עד שכפיהו אם כן מה ששאל שיכתב לו אינו אלא להחריס כנגד

כבוד בית דין לפי שכפיהו ואין שומעין לו וקאמר דאפילו הכי שומעין לו וכמו רבינו כן לאורוי דלפי זה תפישנא נמי הא דקמני הך דיןא דכותבין ונותנין לו סך דשמים שנפגמו וכו' דמזה מצינו רבינו חס נמי ראינו [ד]דוקא דעוהו נכפיה כמ"ש במדרכי והגהות מיימוניות ולפי דעת רבינו הא דמני לה כן לאורוי רשומא דאפילו שנפגמו וכו' דעוהו נכפיה אפילו כותבין ונותנין לו מכל שכן היכא דעוהו מדעתו דפשיטא דכותבין ונותנין לו כששאל והיכא דאיכא פסחון פה למשור כותבין ונותנין אפילו בלא שאל והכי איכא בשא"ר פרק איזהו נשך: **ומיהו לענין הלכה תפסינ דברי ר"מ פיקר דהסכמים עמו האחרונים וזלמי רבינו וה"ר ירוחם ואין כותבין אלא כשדעוהו נכפיה ומכל מקום היכא דאיכא פסחון פה למשור צריך להודיעו נכפיה אפילו בלא שאל דלא כרבינו חס דמוכח מדבריו דאפילו נמשדא אין כותבין אלא אם כן נשאל כדפירש רש"י דליחא: וכתב גמנוקי יוסף דא"ל לכתוב הראיות אלא הטענות והדין שפסקו עליהם בלבד וקא' אכולהו אהיכא שהנצל דין חושדו אי נמי שדעוהו נכפיה אי נמי חושש שמה טעה.** **ומיהו בעל פה צריך להודיעו הטעם והראיה אולי יחזור ויכדעבד רב פפא דהודיעו טעמו של דין להאור כותלי דמשור וקבל דבריו ואין חילוק בין חושדו שנטה הדין כנגדו בין חושדו שטעה ואם לאחר הדעה לא קבל דבריו צריך להודיעו נכפיה הטענות ופסק דין: וכתב ב"י דמצינ דין הגדול א"ל שיכתוב לו דלא חיישינ לטעותא דאם כן אין לדבר סוף** **ומיהו היכא דאיכא משדא דעוהו הדין כנגדו ודאי דאפילו מצינ דין הגדול כותבין לו כדי להראות לפני הסכמים כדי שיהא נקי מהשם ומישראל ויש לדבר זה סוף: ומשמע מלשון הרמב"ם שכתב כותבין לו ואחר כך מוציין ממנו דמדי מוציין ואין ממתינין עד שינא מצינ דין הגדול דאמר ליה לבי מימי (מ) ואין חילוק בין אם חושדו שנטה הדין כנגדו או שמה טעה והכי איכא במדרכי פרק חזקת (סי' מקלה). מיהו אם הציט דין נעלמא חוששין שמה טעו מעכבין בידם מה שהוציאו ואין נותנין ליד הנצל דין שמה יוציא ולא יהיה לו להחזיר אי נמי איש קשה שאי אפשר לחזור ולהוציא מחמת דיו:**

אודיעך שאין אחד יכול לומר לבית דין הגדול או למקום הוועד קאילנא מ"א אבל בזה יוכל לדחותו שלא יטעון עד יום שלישי מאן אבל בדיינים מבן בוררים להם לאלתר זה בורר זה בורר ואם אכסנאי מומין לאחד מבני העיר או שניהם אכסנאים מגן צריך לרדן עמו מיד ולא יוכל לדחותו עכ"ל. וכ"כ מהרא"י בפסקיו סימן ס"ה דכל מקום שיש בית דין בעיר וקבלו עליהם בני העיר אין אחד יכול לומר שרוצה לרדן חרץ לעיר אף על פי שחשובים יותר במקום אחר והמנהג שכל השיך לבית החיים שלהם שייך לאותו בית דין

פרישה

ואם יראה לדיין שהבעל הדין חושדו בו, נפקא מהא דאמר פרק איזהו נשך גבי עובדא דהנאו מרי כותלי כו' ע"ש:

הגהות והערות

מ"א ובמקום שאין מנהג חזר הדין לסיני (שו"ת רמ"א סי' סד). וקשה צת דברמ"א י"א כתב אבל כבר נהגו בזמן הזה כו' שנראה דבזמן הזה על הסתם אין לכוף (כנה"ג הגבי אות יז): מאן הא דהקילו על הנתבע לדחותו עד יום שלישי מנהג של הלכה הוא (יש"ש ב"ק פ"י סי' ח). ועיין סמ"ע ס"ק יב וב"ח ס"ב ד"ה כתב עוד המדרכי: מון צדצ"ל ב"י דיינים" (ובמדרכי הגירסא אבל "דיינים", וכתב בהגהות הב"ח שם אות ו דצ"ל "שני" דיינים): מון במדרכי הנוסח או שני אכסנאים "המומנין זה את זה" בוררין לאלתר וטוענין לאלתר. ועיין פתחי תשובה ס"ק ב: מון צ"ע יש"ש (ב"ק פ"י סי' ט) מה שדייק מדבריו: מון כתב כן בשם רבינו מאיר הלוי בחשובה. ועיין הגהות הרא"ה פולר לשם הגדולים (הובא בראשית ספר רבינו ירוחם, דפוס

בעלמא לא. מכאן [ט] דקדק רבינו חס (פט: פור"ה י) הא דאמר (ה) אף על פי שהאחד מבעלי דינין נפתלך וכו'. כן כתב בסוף פרק זה טור (לא): שנים שנחשבו דין כופין אותו וכן נעירו ואם אמר כתב לי מאיזה טעם דנחוי כותבין מט] לו היינו דוקא היכא שדנוהו מחלה על ידי כפייה אבל אם מדעמו דנוהו מחלה אין כותבין לו. ויש מפרשים דהא דאמר רב פפא כי האי גוונא נריך להודיעו לא להודיע טעם הדין קאמר אלא הכי קאמר כי האי גוונא היה לך להודיעו מחלה כשחלקת. ואפילו לאידך פירושה אין ראיה מכאן דהכי פירושו כי האי גוונא נריך להודיעו אפילו לא יסאל לכתוב מאיזה טעם [דנחוי] כי הכא שלא שאל שידיעוהו אלא קאמר חזינא דבחר ידי אחי מר אבל בעלמא אם שאל כותבין לו עכ"ל. [י] ובת"ב המרדכי פרק זה טור (סי' תשס) והגהות מיימון בפ"ו מהלכות סנהדרין (א"ת ו) בשם הר"מ (ד"פ סי' תקד) דלא קבעו חכמים זמן לדבר אלא כל זמן שיאמר לדיינים כתב לי מאיזה טעם דנחוי כותבין ונותנין לו: ודעת הרשב"א בתשובה כרבינו חס שכתב על ראובן שחנע מהדיינים לכתוב לו מאיזה טעם דנוהו שכן קנו מידו על תנאי זה אם לא היו דביהם תנאי אפשר שלא יתחייב בית דין לכתוב מאיזה טעם דנוהו שלא נאמרו הדברים אלא צמי שפסאוו בית דין שנעירו ודעם הר"ן בפרק חזרו נשך (פט: ד"ה כגון) כדעת רבינו חס וכתב שכן דעת הראב"ד וכ"כ נמוקי יוסף שם (מ: ד"ה הנהו) שכן דעת הראב"ד והר"י (סנהדרין לא: פור"ה וסא) והרשב"א (ב"מ פט: ד"ה אמר) והר"ן וכן נראה מדקדוק לשון הרמב"ם בפ"ו מהלכות סנהדרין (ה"ו) וכן פסק בסמ"ג (עשן ז' קפ"ג) וכן דעת הרמב"ן (ב"מ שם ד"ה כגון) שהרשב"א צידדו אחר שכתב דאין כותבים ונותנים אלא דוקא כשנחשבו כח ח"ל ועוד אומר הרמב"ן שאפילו להחיל שפסאוו לדון נעירו לא אמרו שיהיו חייבים לכתוב לו טעמו של דין אלא שכתב הטעמות שטען פעליהם חייבוהו והם טעם הדין כי מה נריך לכתוב ראיות הדין שלהם להוליך לבית הוועד והלא הם יראו מעצמם אם הדין כראוי אם לאו הילכך כל שלא כפסאוו לדון לפניהם אינם חייבים לכתוב לו כלום ואם כפסאוו לדון בפניהם כותבין לו הטעמות והדיון שפסקו עליהם בלבד ובכיוצא מעשה דרב פפא שיש לזות שפסאוו יש לו לדין להודיעם על פה טעמו של דין וכן עיקר וכן כתב משמו של רבינו חס עכ"ל. וגם בתשובה כתב הרשב"א וכשהוא כותב א"ל לכתוב טעם החיוב והפטור שלא מנינו אלא במקום חשד וכמעשה דרב פפא כגון דא דאין נריך להודיעו הא בעלמא א"ל לכתוב אלא פלוגי טען כן ופלוגי טען כן ומחזק טענותיהם דנו כן וכן עכ"ל וכ"כ נמוקי יוסף (שם) בשם המפרשים. ונראה מדברי הרמב"ם דאפילו כשנחשבו לא אמרו שכותבין ונותנים אלא כשדן אותם בית דין קטן משום דחיישין שמה טעו אבל אם דן אותם בית דין הגדול אין כותבין ונותנין לו דלא חיישין דהו לעשותא דאם צאט לחוש לכן אין לדבר סוף [ג] ונמצא בדברי הרמב"ם בפרק הנוכח (ה"ט) שזמן הזה מקום שיש בו חכמים גדולים ומומחים לרבים דין בית דין הגדול יש להם: כתב נמוקי יוסף (שם) אהא דאמר רב פפא כגון דא נריך להודיעו אבל בעלמא היכא דליכא חשדא אם היה מלגלג על הדיון לא מודיעין ליה טעמא דדינא אדרבה משמחין ליה כגברא דמפקר בבית דין עכ"ל:

(ה) ה"א אע"פ שאחד מבעלי דינין נפתלך בבית דין שבעירו וכו' אין צריך לפרוע לשכנגדו יציאותיו וכו'. בסוף פרק זה טור (לא): אהא דאמר רבי יוחנן המוקף את חבירו לדון כופין אותו והולך למקום הוועד אמר לפניו רבי אלעזר מי שנושה בחבירו מנה יוצא מנה על מנה כתב המרדכי (סי' תשז) והרא"ש (סי' מ) ז"ל מכאן ראיה מי שיחייב דין אינו משלם לשכנגדו יציאותיו אף על פי שהוקפו לדון בעיר אחרת והני מילי דלא מקרב למיקם דדינא אלא שרפה לדון בעיר אחרת אבל אם היה מקרב לנא לבית דין והולך המונע להוציא הוצאות לכופו לירד עמו לדון היה רבינו מאיר (שם סי' תשז) מחייב לפרוע כל יציאותיו והביא ראיה מפרק הגחל בנחל (ב"ק קי"ג): דאמר שלחא דרבנן מהימן כבי מרי והני מילי לשמחא אבל למיכתב עליה פסיחא לא מהימן דמנוגא קא מחסר ליה פירוש קודם שיקרעו כתב הפסיחא עליו למח שכן הסופר שכתב הפסיחא והוא הדיון לכל שאר הוצאות שיוציא עכ"ל. וכל זה כתב גם בחשבוניו סוף כלל ק"ו (סי' ו' ד"ה ומה שחנע) וכתב בכלל ע"ג (סי' ג) שמשעה שנעשה סרבן חייב לפרוע יציאות שכנגדו אפילו קודם שנכתב הקרצות והביא ראיה לדבר. וכן כתב מהר"ק בסמ"ק י"א (עשן ג) בשם הר"מ (שם) ורבינו ירוחם נ"ג ח"א (טו). ונמוקי יוסף פרק הגחל בנחל (ל"ט סוף"ג) דעל הנחשבה לפרוע כל ההוצאות שעשה המונע כשהנחשבה מקרב לעשות לזי בית דין (י). וכל זה גם כן כתב הרשב"א בתשובה (פ"א סי' תתקמ) והריב"ש כתב בסמ"ק תע"ה (ד"ה ואשר) ח"ל אם הנחשבה מקרב מלגלג לדון והולך המונע לעשות הוצאות כדי לכופו לנא לדון ויציא הנפגע מחוייב [ג] בענין זה חייב לפרוע ההוצאות ההם עכ"ל.

דרכי משה

(ט) וכתב נמוקי יוסף (ב"מ מ: ד"ה הנהו) ודוקא במקום דאיכא מקום לחשוד אבל היכא דליכא חשדא אם היה מלגלג על הדיון לא מודיעין ליה טעמא דדינא ואדרבה משמחין ליה כגברא דמפקר בבית דין עכ"ל: (י) וכן פסק מהר"ו בתשובותיו (סי' קמז) ודלא כתשובת הרשב"א סימן תתקמ"ט:

פרישה

(ה) אף על פי שאחד מבעלי דינין נפתלך בבית דין שבעירו וכו' אין צריך לפרוע לשכנגדו יציאותיו וכו'. בסוף פרק זה טור (לא): אהא דאמר רבי יוחנן המוקף את חבירו לדון כופין אותו והולך למקום הוועד אמר לפניו רבי אלעזר מי שנושה בחבירו מנה יוצא מנה על מנה כתב הפוסקים שכתבין לו ללמוד דא"ל לשלם לו הוצאותיו ואף על פי ששם צמחא מוכר דין זה אפי' הוועד כתב רבינו

הגהות והערות

מט] בהגהות הבי"ח שם הגיה כותבין "ונותנין" לו: [ג] ואדרבה משמחין ליה דאין לך אפקיראות גדולה מזו כמ"ש בנמוקי יוסף בפרק איהו נשך (מ ע"ב ד"ה הנהו). ושמענו שמעשה היה לפני הרב מוריט הרב הגדול ר"י בירב ולהיה באחד ששאל לו כתבו ותנו לי מאיזה טעם דנחוי ונתנו (ש"ת אבקת רוכל סי' יז): [נא] אפילו היכא שהדבר סופו להתברר אחר שעה מאליו ומעצמו ולא ישאר שום חשד, עם כל זה כשיכל זמן מרעם זה גם

זה בורר פרק שלישי סנהדרין כג.

זה בורר לו אחד. משמע זה צורר לו צ"ד אחד שהן ג' זה אחד
הרי ששה ושניהם צוררין להם עוד אחד הרי ט' והיינו דקא
מתמה מאי זה צורר כו' הא בתלמא סגי: גמ' הכי קאמר בשזה
בורר לו ב"ד אחד וזה בורר לו ב"ד אחד. וכל אחד פוסל אותו צ"ד
שצירר חצירו ואינו רוצה לדון לפניו:
שניהן בוררין דהם אחד. כלומר אין
יכולין לכופ זה את זה אלא צוררין
צ"ד שיתרלו צו שניהם: ואפי' לזה
מצי מעכב. נתמיה: והאמר ר"א.
לקמן בסוף פירקין (דף נ"ג:): לא
שנו. אחד אמר נידון כהן ואחד אמר
נלך לבית הוועד כופין אותו והולך
לבית הוועד: [א"א דקאמר מ"זה נלך
לבית הוועד]. דעבד לזה לאש מלוה:
כדאמר ר' יוחנן. לקמן בשמעתין:
בערכאות שבסוריא. שלא היו נקראין
בדין תורה הלכך אפי' לזה מצי מעכב:
בי דינא דרב הונא ורב חסדא.
דמרווייהו נחל מקום^א: ועוד מאי זה
בורר. דמשמע דהכי דינא: יצא דין
אמת לאמיתו. דלייתי בעלי דינין
דסבר החייב הרי אני צעמני צירכתי
האחד ואם היה יכול להפך בזכותי
היה מהפך והדיינין צעמנן נוחה
דעתן להפך זכות שניהן מפני
ששניהם צירכוס: א"כ יודעין מי
חותם עמהן. שמה יחתמו עמהם עד
אחד פסול ומצטל עדות כולם ומנאלו
אלו צעיס: ורבנן אית דהו דרב
יהודה. הלכך דעת הדיינין צעין
שצירכו מי יצא עמהם אדם הגון (ג):
ואין נכנסין בסעודה כו'. שגגיא הוא
לתלמידי חכמים ליטב אלל עם הארץ
בסעודה: ^א זה פוסל דייניו ש"ל זה וזה
פוסל דייניו ש"ל זה. יכול לומר לו לא
לדון לפניו. (ע"כ): הכי קאמר אב"א אם
היו בשרין. שאינם קרוצין ולא פסולין
אף ע"פ שהן יושבי קרנות נעשו
כנוממין: עד שיקבץ עליהן בפני ב"ד
מומחה. אלמא כנוממין מודה ר"מ:
והא עדים כנומחין דמו. אם אינם
קרוצין או פסולים: דקב"ל עליה
(ג) בתרי. בתחלת דצריהם קצלוהו
עליהם בשנים^ב: נאמן עלי וכו'. דדיינין
קמיירי מדקמני ג' רועי נקר:
אמר

מאי זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד. פ"ה דמשמע דלהו ט' א
כילד זה צורר לו צ"ד אחד הרי ג' זה צורר לו צ"ד אחד הרי
ששה ושניהם צוררים להם צ"ד אחד הרי ט' ולהכי מתמה בתלמא
סגי ולא נהירא שהרי משמעות הלשון אינו כן דא"כ ה"ל להקשות
צדדיא הא גופא קשיא רישא אסיפא
אמרת דיני ממונות בשלשה חלמא
ג' סגי והדר קאמר דלריך ט' ונ"ל
דאף בתחילה היה יודע כמו שמפרש
אח"כ שזה פוסל צ"ד של חצירו וזה
פוסל צ"ד של חצירו ולא יטב כ"ל ג'
אחרונים כדקאמר המתוך ולא פריך
אלא מלישנא דמתני' דקמני זה צורר
צ"ד וחצירו^א כן ולהכי פריך מאי זה
צורר לו אחד כלומר לא סגי בלאו
הכי ומשני כשזה צורר כלומר אין
מוצה ודאי לעשות כן אלא מתני'
מיירי אם אירע כך:

כגון בי דינא דרב הונא ורב חסדא
דאמר ליה מאי קמפירחנא
לך וכו'. פירש הקונטרס שהיו צמקוס
אחד ולא נהירא דהא אמרי' (עירובין
כג:): דרב חסדא לא היה מורה לפני
רב הונא אפי' ציעתא בכותל וכו' ש
דדין לא היה עושה בפניו ונ"ל שהיו
סמוכים זה לזה חוץ לג' פרסאות^א:
כדי שיצא הדין לאמיתו. פירש
הריב"ן שאפילו החייב יפרע
בדלון ויאמר קושטא דייני שאני צעמני
צירכתי האחד ואם היה יכול להפך
בזכותי היה מהפך לפוסל^ב ריהטא
משמע כן הפירוש שמתוך שצירר זה
שלו וזה שלו (ד) השלישי יאל הדין
לאמיתו בלא עוות שיהא הענין שקול
ולא ירבו מהפכין לחוצה על מהפכין
לזכות ולא להפך:

ואמר

לוי דיין אחד שניהן בוררין להן עוד אחד מאי שנא דעברי הכי אמרי
במערכא משמיה דר' זירא מתוך שזה בורר לו דיין אחד וזה בורר לו
דיין אחד ושניהן בוררין להן עוד אחד יצא הדין לאמיתו: וחכמים אומרים
כו': נימא בדרב יהודה אמר רב קמיפלגי דאמר רב יהודה אמר רב אין העדים
חותמין על השטור אלא א"כ יודעין מי חותם עמהן רבי מאיר לית ליה דרב
יהודה אמר רב ורבנן אית להו דרב יהודה אמר רב לא דכולי עלמא אית להו
דרב יהודה אמר רב ודעת הדיינין כ"ע לא פליגי דבעינן כי פליגי דעת^א בעלי
דינין ר"מ סבר דעת בעלי דינין נמי בעינן ורבנן סברי דעת הדיינין בעינן
דעת בעלי דינין^ב לא בעינן גופא אמר רב יהודה אמר רב אין העדים
חותמין על השטור כו' תניא נמי הכי כ"כ היו נקיי הדעת שבירושלים עושין לא היו חותמין על השטור
אלא א"כ יודעין מי חותם עמהן ולא היו יושבין בדין אלא א"כ יודעין מי יושב עמהן ולא היו נכנסין בסעודה
אלא אם כן יודעין מי מיסב עמהן: זה פוסל דייניו כו': כל כמיניה דפסיל דייני א"ר יוחנן בערכאות שבסוריא
יחנן ב"ד אחד וזה בורר לו ב"ד אחד. וכל אחד פוסל אותו צ"ד

סנהדרין (תלמוד בבלי - ענין והדר) עמוד מס 56 מה סנהדרין תלמוד בבלי הודפס ע"י תכנת אגודת החכמים

באמת וצדק :

ד' אע"פ שהבוררים יש להם כל דיני דיינים וא"כ אסור
לכל בע"ד להציע מענותיו לפני בורר שלו בלא
בע"ד חברו מ"מ כבר נהגו שכל אחד מציע מענותיו
לפני הבורר שלו וכיון ששני הצדדים עושים כן והמנהג
כן הוא הוה כאלו קבלו עליהם שני הצדדים על אופן
זה ואין בזה איסור אך הבורר צריך לזהר שבעל דינו
שבררו והבטיח לו שבר מרחתו יתננה לו בין אם יזכה
בדין בין שלא יזכה דאל"כ אסור לו לישב בדין דהוה
נוגע בדבר ולבו ישנו אף בשקר כדי שיקח מהצד שלו
מה שהבטיחו :

ערך השלחן עמוד מס 29 ז (חוי"מ א) אפשטיין, יחיאל מיכל בן אהרן יצחק הלוי הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

סימן יג סעיף א' א' אחד מבעלי דינים שאמר כו'. הספק משנה כבז אלשון הרמב"ם זה [המובא בביכורים פ"ג סעיף א' א'] ,לכך כתב אחד מבעלי דינים שאמר כו' כלומר אם אירע הדבר שאמר כן אז שומעין לשניה, ושני הצדדים צוררים להם שלשים והוא טוב, דבכך ילא הדין לאמינו, וכן הוא לשון הגמרא ר"פ זה צורר [סנהדרין כ"ג ע"א] הכי קאמר כזוה צורר לו אחד זה צורר לו אחד אז ילא הדין לאמינו, כלומר דהמשנה לא קמיי בחיוב שיטרכו לצדודי דינים, עכ"ל. וזהו נחבאר ג"כ כוונת המחבר, שכבר כתב כמה פעמים דג' הדיוטות או יחיד מומחה דן את האדם בעל כרחו, ולא כתב דלכתחילה

וּבְזֵלָה כִּי כְּשֵׁן הַמִּשְׁנָה, אֵלֶּה שֶׁהִשְׁתָּא
נָח לְלַמְּדוֹ דָּאס. מַעֲמָזוּ וּבְזֵלָה וּבְזֵלָה,
שׁוּמַעִין לֹהֶם זֶה, וְהַמְצוּרִין צוּרִין לֹהֶן
שְׁלִישִׁי, וְלֹךְ שׁוּמַעִין לֹהֶם זֶה צוּר
שֶׁהָיִן יֵלָה לְאִמָּתוֹ. וְהַיּוֹתֵר נִרְאֶה דִּהְיִי
קֹאמֶר, דִּמִּיד כְּשֶׁכֵּל אֶחָד צוּר לִי דִּין
אֶחָד וְכַתּוּב כֹּל אֶחָד צוּר שְׁלֹו, הֵן צוּרִין
לֹהֶן מַעֲמָזוּ שְׁלִישִׁי צַעֲכִי וְדִין אֹתוֹן,
וְזֶה הִי אֵלֹו שְׁנֵי דִינִים כִּי, וְקֹאִי אִמָּה
שֶׁכַּתּוּב צוּרִין לֹהֶן דִּין שְׁלִישִׁי, וְכֹאִלֹו
אֹמֶר הִי אֵלֹו ז' דִינִים צוּרִים כִּי
וְקֹאִי: בן בוררים דִּין שְׁלִישִׁי.
עֵינן פְּרִישָׁה [סעיף ב'] שֶׁסְּכַתּוּ לִשְׁוֹן
הַגְּמָרָה, דִּהְעֵטֶם הוּא מֵהָא דִּלְמָרוּ דִּלִּין
הַעֲדִים חוֹמֵמִין וְלֹהֶן הַדִּינִים יוֹשְׁבִים אֵלֶּה
אֲכִיכִי יוֹדֵעִים מִי חוֹמֵם עֲמֵהֶם אִו מִי יִשֵּׁב
עֲמֵהֶם, שְׁמָא יִטְרַף עֲמֵהֶם מִי שְׁאִינוּ

ההגון ויפסול עדותו או דיוט, ועיין לעיל סוף סימן ב' (דף כ) ב"י יצ"ח. פירוש שאמר כל אחד מהם הרי אני בררתי את האחד, ונעומו אני זו שם הדין ויכול ללמד בזכותו היה מלמד להטעים טעמי וחכמו לחברו, ועומד במקומו כאילו אני עצמי הייתי יושב בדין, ומש"ה אינו מהרהר אחר פסק דיוט: (דף כ) וגם הדיינים ב"א אחד מהפך ב'י. כלומר אף שהדיינים המבוררים אין להם לעשות כמו שפירש הבעלי דיוט, דהיינו שיעמדו במקומם לטעון עצמם ודבר שכן עצמם מסופקין בו, מ"מ נותן לב כדי להביא הטעם דברי מי שבררו, ואם יש לו זכות מלד דין אומרו, וממלא שלא יאמר שום דבר וזכות נעלם

באר הגולה

סימן יג א. ואין צריך שיזהיר. גמ' שם (סנהדרין כ"ג ע"א)
 ודעת הדיינים כ"ע כ"ז: ב. ושלשום. ר"ל לא כמ"ד שם שהמזכירים שמרו
 הדיינים וז"ל אותם: (ליקוט) ושלשום כ"ז. ר"ל לא כמ"ד שם שזרזו כ"ד

וְרֹאשׁ שֶׁס' [פ"ג סימן א'] הוּא יְרוּשָׁלַיִם [מנהדרין] רֵשׁ פ"ג [ה"א] שְׁמוֹן שְׂבִירָו מִרְדָּךְ וְכוּמוֹ: (לִיקוּט) וְגַם הַדִּיּוּנִים כָּל אֶחָד בּוֹ, יְרוּשָׁלַיִם רַפ"ג א"ר אֶלָּא שְׁמוֹן שְׂבִירָו מִרְדָּךְ וְכוּמוֹ: (פ"ב):

כאר היטב

סימון יג סיעה א' א. הרי אלו שני דינים כו'. בגליון שו"ע דהגאון רע"ק איגר זצ"ל נכתב בצדו, ואם ב' הדינים שנבחרו הם קרובים זל"ז יד הנתבע על ההגליונה, ויכול להכריח התובע לברור לו אחד. תשובת רמ"א סי' ק"ה, וצ"ע בגליון המשניות (מנהדרין) ר"פ זה בורר בתוס' רע"ק אות ח', והביא שם א"י תשובת רמ"א הנ"ל קצת באורך: ב' ברצון הבע"ד. עיין פ"ק בס' פ"ק ודעין כתובות עבודת הגרשוני סי' ק"ח שכתב, מה שטען ששמעון שאין לברר שליש עד שיבררו מקודם כ"א בורר שלו, וראובן אינו

(צא) דעת הדיונים כו"ע לא פליגי דבעינן, כי פליגי דעת בעלי דינין כו', א"כ איך אפשר שיבררו שליש קודם שיבררו כ"א בורר שלו, הלא בעינן שסיכמו הבוררים מי שיהיה השליש, ח"פ וברור. ומה שטען עוד שמעון שאף אם יסכים ראובן שיבררו בוררים קודם לשליש, מ"מ צרין ראובן שלא יבררו שליש כ"א מדעת השני בע"ד, ושמעון לא כן יחשוב כ"א שהשני בוררים יבחרו שליש בלי צרין הבע"ד, לכאורה הדין עם שמעון גם בזה, והא ק"ל כחכמים דדעת בע"ד לא בעינן. אך באמת זה אינו, ומדע דלא בעינן דעת בע"ד, היינו אם כבר ביררו כל א' בורר סתם, אז יכולים הבוררים לברר שליש בלי ידיעת הבעל דין, אפילו עמדו וצווחו הבע"ד שלא יבררו השליש ההוא, אבל אם ירצה הדין לצייט דינו כובל"א והתנה מתחילה ששליש שיברר ע"פ הבוררים וצ"פ הדין ידובקו, הדין עמו, כי מעולם לא אמרו חכמים שלא יהיה השליש נבחר עם מדעת בע"ד, והגם דמלשון הרע"ב ר"פ זה בורר (ד"ה חכמים) משמע דיש קפידא בדבר כי יש לחוש שיהא לבו של זה השליש נטוה אצל אחד מהם, אך כבר תמה עליו התוי"ט שם כו'. ואף שמדברי הלבוש [כאן סעיף א'] שכתב טעמא דא"צ שיהא השליש בצרין הבע"ד, דשמא לא יוכלו להשוות על האחד ויבוא לידי עינין הדין לחובע, שהנתבע ידחה אותו לגמלם כו'. משמע מזה והנתבע אינו יכול להתנות על כך. אך עכ"פ גם לדבריו אם התובע יאמר כך שהוא רוצה שיברר השליש מדעת בע"ד שומעין לו, ובנ"ד לפי מה שכתב בשאלה שכל אחד ואחד בדעתו הוא תובע, שומעין לראובן במה שרוצה שיברר השליש מדעת הבעל דינים. אבל לע"ד עיקר דברי הלבוש מ"ה להטעים דברי חכמים אינו עולה יפה ע"פ הסוגיא כו', וממילא גם הנתבע יוכל לומר כן, ולא נקרא ארזן אם רוצה לצייט דין כובל"א באופן שיהא השליש נבחר עם מדעת שני הבע"ד, עכ"ל, ועיין בתשובה שבסו"י ח"א סי' קמ"ט שכתב להטעים דברי הרע"ב בפירושו המשנה הג"ל להצילו מתמחית התוי"ט ושגם דברי הלבוש י"ל שכוונתו על דרך זה, וכמת בדבשבורי בעדות הגרשונים סי' ק"ח כתב בזה דברים שאינם מוכרחים, ע"ש. ועיין מ"ש לקמן ס"ו סק"ה, ומ"ש הבה"ט, והב"ח דקדק מלשון הטור דאם נתרצו בפשרה וכו', והוא מדברי הש"ך סק"א. בגליון שו"ע והגרע"א אינו צ"ל ניב, עיין בתשובות מהר"א ששון סי' ל"א, עכ"ל. ועיין בתשובות גו"ב [מהר"ך ח"י"ג סי' ב'] שהביא דבכ"ח מבואר הטעם משום דפשרה לא בעי א' וסגי בב' או ביחיד, לכך אינם יכולים לבררו שליש בלא דעתם ולא תתרצו רק על אלו, משא"כ בזה. (וכתב דלפ"י גם בדין י"ל דוקא כובל"א הוא דא"צ דעת הבע"ד לבררו השליש, אבל כובל"ב וכוכל"ג אינם יכולים לבררו חתמשי בלי צרין הבע"ד). כיון שכבר יש להם (דינו) וזו צוונתם. לדין. יכולים הבע"ד לומר לא יכילונן כ"א להחליט את דא"צ, דמ"ל לא דימי לאפשרה. דשם איז הולכין אחר השליש.

חידושי העק"א

וְשֶׁפָּרַשׁ, וְשֶׁלֹּא עַל מִי שֶׁשִּׁמְתוֹ מִתְחִילָה דְקִטְשׁוֹמָתָא (בְּמִסְכּוֹ עֵיד עֵינֵינוּ): סֵפֶר טִי. מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ רֵאיוֹה. כִּי, וְאֵם כִּסּוֹר שֶׁאֵין לוֹ בִּידוֹ וְנִמְלֵא שֶׁשֶׁ בִּידוֹ, מִתְחִילָה עֲנִילָה, וְאִפְּלוּ כִּכּוֹ לֹ הָרִירִי מִחוּל לֶךְ בָּלָא שֶׁנִּיר בָּלָא אֵינִי כִּדְרָךְ שֶׁנִּהְיָ טוֹפֵסִי שְׁמִרָתוֹ לְכַחֵב, אֵין דְּבִרְיוֹ כְּלוֹס, אֲלֵכִי כִכּוֹ מִלֵּטוֹ בְּלֹא שׁוֹם אֲנִי שֶׁשֶׁ בִּידוֹ יִתֵּר וְכוּ', עֲכִיל הִרְשִׁיבָּא (חֲזָרָה סִימָן עֵיד עֵינֵינוּ), וְעִין מִשְׁוֹמֵת הִרְשִׁיבָּא סִימָן י"ב:

ידין. "ב"ב ועיין במהר"ן שם ס' (פ"ט) (ט"ז);

הדפסה בראלוצית מסד - להדפסה איכותית הדפס נשירות מן התכונה

שלחו ערוך השלם <מהדורת פריעזמאן> - יו"ח"מ א (א - כו) קארן, יוסף בן אפרים עמוד מס': 157 הודפס!

שידון אצל זה אלא גם הוא בורר (ד) מי שירצה.
יכולים להשוות עצמם לזרור להם שלישי מנהיגי העיר
אין מנהיגים צביר ילך התובע לפני ג' ויכופו הנט
צינונים ומקורות (2) טור סוף ט'. (ד) צבור שם.
(2) במהורות של"ד: הדין.
ידרו כח לכפות את השני לעמוד לפניו דין יחד מומחה, ע"ש: (ד)

שלחן ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> - זו חו"מ א (א - כו) קארו, יוסף בן אפרים עמוד מס: 158 הודפס נ

טור וכלל שיהא הגון, ועיין פרישה [נדרשה סעיף ו'] : ו' אם הנתבע מערים בו, אבל אם המוצע מערים לנדר דין שאינו הגון א"ל לכפיה זו, אלא הנמצע יסיר לו אינו משיב על טענתו עד שנתברר דין הגון : ה' דא"צ דברור (דיין) ש"ישי, והיינו טעמא דקווא דיינים שדין בע"כ של נמצע בעינין שיהא שלשה, אבל צוררים מאחר והם קיבלו כל אחד אחד מהם על עצמו ואמר זה דין לי כ"ל*, אם ישו עצמם מה טוב, וכן מוכח במהר"י [המובא בציונים אות ה'] וכמ"ש מהגהות ד"מ [הנהגות ד"מ א'], ע"ש, ולא כמ"ש בעיר ששן [סוף סעיף א'] [דלא עיין במהר"י וכחז טעם מלשן] ז"ל, דשליש למה להם, וחלי יסכים עמהם, ואם לא יסכים הרי יש כאן רוב, עכ"ל. וזה אינו, דהא דלולין בחר הרוב היינו כשכבר נשאו ונתנו כולם בדבר ואמר הסכמת דעמו, משא"כ כאן דליכא למימר חלי היה השליש עמהם היה אומר טעם וסברא והיו השנים מודים לו, וק"ל : ו' דאם הנתבע אומר שהוא יברור בו, ונראה דה"ה מוצע, וגם שם צמח"ק [המובא בציונים אות ו'] כתב סתם. וגם כ"ש הוא, אם הנמצע יש צדו להוסיף טירחה והולאות על המוצע, כ"ש המוצע על הנמצע, ור"ל לזה מכפיה לילך לית הועד שכתב הטור ר"ס י"ד, ע"ש. והא דכתב מור"ם הנמצע, משום דקאי שם אדברי הרמב"ן דכתב שם ז"ל, ואע"ג דג' דיינים דינן לאדם צ"כ היינו כשאינו רוצה לקבל עליו הדין, אבל אם רוצה לנדר יומר, צ"כ, וכיון שהתחיל בנפיה דליירי נמצע, קיים ג"כ נמצע. וגם משום דמסתמא הנמצע מבקש ריבוי צוררים והמלאות כדי להשמיט עצמו מן הדין : סעיף

חז"ק
ס"א

ו' וי"א דאם הנתבע בו, וה"ה מוצע. ס"מ ע"ק :

ו' אם הנמצע מערים לנדר דין שאינו הגון כדי לשנא אלל דין הגון כופין אותו לדון לפי ג' כמו שנתבאר לעיל סימן ג' או שיצור דין הגון ואם השנים הצוררים יכולים להשוות עצמן י"א אומרים י"ד לדין צריכים לנדרו שלישי י"א אומרים י"ד אם הנמצע אומר שהוא יצור שנים והמוצע גם כן שנים והם יצורו חמישי הרשות בידו דכל זמן שהדיינים רבים יותר יולא הדין לאמרו.

ב' כותבים פלוני בירר את פלוני ופלוני בירר את פלוני וכל זמן שלא כתבו יכולים לחזור בהם ומשכתבו אין יכולים לחזור בהם י"א לפיכך אין כותבים אלא מדעת שניהם ושניהם נותנים שכר הסופר.

הגה ו' והוא הדין אם קנו מידו י"א א"א דמשמענו צפיהם אינן יכולין לחזור אע"פ שלא כתבו וי"ל דנמקוס שאין דרך לכחוש פלוני צר פלוני וכו' משמענו צפיהם אין יכולים לחזור לכולי עלמא וכל מקום שאינו יכול לחזור לא יוכל גם כן לומר שזיכריו הדיינים. ג' י"א אין כופין את האדם שיתן טענתו בכתב י"א ואין לדין לקבל טענות בכתב י"א אלא ישמענו טענותיהם מפיהם י"א ויצורו לסופר לכתבם י"א ולא יכתבו אלא מדעת

ציונים ומקורות (ה) מהר"י קיטן י"א, ד"מ ב'. (ו) רמב"ן פירושו למור דברים א' י"ב, ד"מ שם. (ז) נמוקי יוסף פ"ק ד"מ דף י"א ע"ב מר"י הר"ף ד"ה זה בורר. ד"מ ג'. (ח) שם ג"כ בס' ירושלמי סנהדרין פ"ג ה"ד. (ט) דעו יחוס נפיש ט"ז ד"מ שם. (י) נמוקי יוסף פ"ק ד"מ ששט כ"ב ע"ה מר"י הר"ף ד"ה שטרי טענות. ד"מ ד'. (יא) ריב"ש פטוה קטן ולי"ה, ד"מ קיטן י"א פ"ט. (יב) במהדורות של"ח ועוד : טענותיו.

החל מדין
ס"א נמצא
כאן, בבחי'
נמצאים
דבריו על
סעיף ג'.

ב' י' לפיכך אין כותבין וכו'. פירוש כיון דלאחר הכפיה אין יכולין לחזור : סעיף ג' י"א אין כופין לאדם שיתן בו, כתב נ"י צמח"ק גט פשוט [ב"ב ע"ה ע"א מדפי הר"ף] י"מ שאין כופין שיתן לנצ"ד טענתו כמותה, דאמר ח"י רוצה שמהיה עליו כחריה ארנא ללמוד מטענתו להשיב עליהן בשקר, אלא אפילו ליתן לנצ"ד ככתב גם כן אינו יכול לכפותו, ואפילו כנר טען לפניהם, משום דלאחר שכתבו טענותן אין צדו לשנותן כלל, כמ"ש מור"ם צמח"ק סה"ה, ועמ"ש שם : י"א ואין לדין לקבל בו, היינו כשלא טענו עדיין בע"פ, והרי"ש נמן טעם לדבריו שם [המובא בציונים אות י"א] ז"ל, לפי שאין להטריח מצדו לקחת טופס טענתו ולהשיב עליהן מתוך הכתב, ועוד שיש לדיינים לשמוע הטענות מפיהם, דמחזק דבריהן ילמדו להבין מי הטוען האמת או שקר, ולא שיהא טענות סדורה מפי אחרים כאשר נראה מלבו ליפוט טענות של שקר צמח"ק הלשון, עכ"ל : י"א ויצורו דפוסר דכתבם. פירוש הדיינים עצמן יולו [לסופרים שכתבו, ויראו שלא יטו כמיכתן מטעמיהם, ודוקא מדעת הנצ"ד יכתבו ודמקסי : י"א ולא יכתבו אלא מדעת שניהם, והיינו מטעם הי"ל ששור לא יוכלו לחזור כלל :

מור וזהב

מושים ביחד כנ"ל. [כתב מהרש"ק בטור [סעיף ו'] עד ואפשר לומר [שד"ת הרמב"ם ז"ל וכו', ועיין במהריב"ל ח"ג סי' צ"ו ובמהרש"ם סי' ב' מה

ביאור הג"א

ה. (ליקוט) וכן אם הנתבע בו, שם [סנהדרין כ"ב ע"א] דעת הדיינים כ"ע סי' משום דר"י ט' : ה. (ליקוט) ואם השנים בו, דהא [קנולן] עליהו וסגי אפילו נצד כמ"ש (ד' א') [ה' א'] : ז. וי"א. ירושלמי כמ"ל פ"ב : (ליקוט) וי"א דאם בו, בספרי פ' דברים א', י"ב] והמלאו רש"י שם ערסס מלמד שהיו ישראל עומדין בו מוסף אי עליהם דיינין, וכחז הרמב"ן שם הדין הזה לא ידעמי שיהא הנצ"ד יכול להוסיף דיינין יותר על ג' מדין ממונה וכו"ש לאחר שטענו צפיהם ור"ל שחזרו טוח דין, שאלו קבל עליו קרוב או פסול יכול לחזור עד [לאחר] גמר דין, אבל שלשה הכשרים לדין א"י לחזור ט, ושמה נלמד מכאן שיכול אדם לומר כי דיינין אינו טורר לי ואצור אדם כי דיינים אחרים והם יצורו עוד א' ויהא הדין נגמר ט' או יותר, כמ"ש אינו דומה דין הנגמר ט' לנגמר ט', ואע"פ שג' כופין לדין צפיהם כשאינו רוצה לקבל עליו לדין אבל רוצה לנדר יותר טורר דה"ל כאומר נלך למקום הועד שזומעין לו במקום שאין [שם טוח שכן נטויטן שג' [דברים ט"ז, כ'] דק דק מדרוך הלך אחר צ"ד יפה, ורטי המכמים צ"ד יפה הוא בו : סעיף ב' ח. והוא הדין אם, דלון לאחר קני כלום, סנהדרין כ"ד ב' והיו כגמר דין, ואמר ירושלמי שם [סנהדרין פ"ג] הלכה ג' נגמר הדין א"י לחזור ססס : ט. וי"א. ירושלמי שם [ה"ד] קבל עליו פני ג' א"י לחזור ט, ור"ל שטען, נ"י [ב"מ י"א ע"ב מר"י הר"ף], וכו"ה הרא"ש כ"מ שם סימן י"ב נצד שאל טענו בו : י. וכ"מ שאין, ירושלמי שם. לעולם מוסיפין הדיינין עד שיגמר הדין, ואמר שם נגמר הדין בו אלמא דהן שזין : (ליקוט) וי"א דאם הנתבע בו וי"א דמושטענו בו וכל מקום בו, ירושלמי שם הל' ג' דמילא לעולם מוסיפין עד שיגמר הדין ויכולין לחזור בהן, נגמר הדין א"י לחזור בהן, [ב"מ י"א ע"ב מר"י הר"ף] דעטע הוא גמר דין, ח"ש וה"ה אם בו דקנין הוי כגמר דין כמ"ש צמח"ק [כ"ג] [כ"ד ע"ב] אין לאחר קנין בו (ע"כ) : סעיף ג' יא. ואין לדיין, ריב"ש [סימן רצ"ח] :

באר הגולה

ו. וכו"ש המוצע וכמ"ש הסמ"ע [ס"ס]. ג. טור ממשה מלא שטרי צוררין צ"מ דף כ' ע"א דמפרש ר' ירמיה שם, וכפ"ש שם [ד"ה זה בורר] וכו"ה הרא"ש שם [ב"מ פ"א סימן ג'] ושאר פוסקים. ח. משנה ב"ב דף קס"ו ע"ב. ט. נמוקי יוסף אמשנה דלעיל [ב"ב] מהא דתנן ואין כופין אלא מדעת שניה, מחדש ס"א.

ו' וכו"ש המוצע וכמ"ש הסמ"ע [ס"ס]. ג. טור ממשה מלא שטרי צוררין צ"מ דף כ' ע"א דמפרש ר' ירמיה שם, וכפ"ש שם [ד"ה זה בורר] וכו"ה הרא"ש שם [ב"מ פ"א סימן ג'] ושאר פוסקים. ח. משנה ב"ב דף קס"ו ע"ב. ט. נמוקי יוסף אמשנה דלעיל [ב"ב] מהא דתנן ואין כופין אלא מדעת שניה, מחדש ס"א.

פתחי תשובה

באיסור על הנותן ועל המקבל שלא יתן ושלא יקבל שום מתנה חרץ ממה שקצבו הקהל, וכל א' לא יסדר טענותיו וחיליה, אלא כשישבו שלשתן יטענו שניהם, וגם לא יכירו האורח והשונא אלא ברצון שני הצדדים, ע"ש. ועיין מ"ש לעיל סי' ו' ס"ו ס"ק ט' : סעיף ב' ד. וכל מקום בו לא והש"ן [שם סק"י] דאפילו לאחר שהגידו הפסרה יכולים לחזור, והרמ"א לא הגיה שם כלום, וכן כתב משמענו צפיהם אינם יכולים לחזור לכולי עלמא, ואפשר שיש למקן כן אם נמלך בפסרה צ"ד או כה טורר, אבל הוא דחוק : סעיף ג' ה. לקבל. היינו כשלא טענו עדיין בע"פ. סמ"ע [סיקריב] :

ו' וכו"ש המוצע וכמ"ש הסמ"ע [ס"ס]. ג. טור ממשה מלא שטרי צוררין צ"מ דף כ' ע"א דמפרש ר' ירמיה שם, וכפ"ש שם [ד"ה זה בורר] וכו"ה הרא"ש שם [ב"מ פ"א סימן ג'] ושאר פוסקים. ח. משנה ב"ב דף קס"ו ע"ב. ט. נמוקי יוסף אמשנה דלעיל [ב"ב] מהא דתנן ואין כופין אלא מדעת שניה, מחדש ס"א.

חידושי רעק"א שם בש"ך אות ה'. והיה חובע. ג"כ עיין בתשובת הג' מהר"ן אדנק"ש פירושא ותשובה כנסת יחזקאל באריות, דקספו בתשובה אור נעלם סימן ל"ט מ"א מ"ג :

סימן נ

בענין בעל דין שרוצה דוקא בזבליא
לא בביד קבוע

כ"ה אדר א' תשל"ז.
לרב אחד,

הנה ברור ופשוט שכל בע"ד יכול לומר שרוצה דוקא בזבליא, וכמפורש בתוס' ורא"ש סנהדרין דף ה' ע"א דתא דמומחה לרבים תגיא שדן אמילו יחיד שפירשו אמילו בעל כרחו וכמו כן למדו משם דסתם דיינים שדינן בשלשה הוא נמי שיטלין לדון אמילו בעל כרחם דתא דוקא כשאינו רוצה לבא לביד כלל, אבל כשרוצה לבא לביד אבל רוצה בזבליא אין יכולין לסטו שילך לביד בלא זבליא אף שדעא מומחה, ומסתבר דתא אף לפני שלשה מומחין אין יכולין לסטו לדון בעל כרחו דתא לרשי מומחה לרבים שדן

יחיד וזא למיד דא"צ שלשה מקרא דבצדק תשפוט וגם עליו כתבו התוס' שאינו יכול לדון בע"כ אלא כשלא רצה כלל לילך לביד אף שלדידיה ותי מומחה אחד כמו שלשה מומחין, ודוקא לומר שבתוס' שמשמע שאף במומחה אינו יכול לכוף אלא כשאינו רוצה לבא כלל לפני ביד הוא רק לשיטתיהו שיחיד מומחה שתניא שדן הוא רק מתקנתא דרבנן דלכן לא תיקנו אלא בסה"ג שאין רוצה כלל לילך לביד דהי"ל לפרושי זה וגם הרא"ש תא מפרש תברייטא לתרייהו למאן דלית ליה עירוב פרשיות תא מדאורייתא ולמאן דאית ליה עירוב פרשיות תא מדרבנן ולא הוכיח שיחיה חלוק ביניהו לענין בע"כ אף כשרוצה לילך לביד דזבליא אלמא דליכא חלוק ביניהם לדינא דלתרויהו תא מה שמסיק דכשרוצה בזבליא אין יכולין לכוף וא"כ גם תלתא מומחין אין יכולין לכוף אלא כשאינו רוצה לילך לביד כלל, אבל לדינא אינו נוגע זה דבומננו ליכא דין מומחה שלכן לא שייך לדון כלל בזה כי כן איפסק גם בש"ע סימן ג' סעי' א' ומשמע שליכא בזה חולק. ורק במומחה פליג הסור בסימן י"ג שדא נגד אביו הרא"ש וכמעט כל הראשונים ועיי"ש בב"ח וצ"ע אבל בומננו שליכא מומחה לס"ע יכול לומר שרוצה לפני ביד דזבליא.

ותא דכתב הרמ"א דאם דיינים קבועים בעיר לא יסל לומר לא אדון לפניהם אלא בזה בורר היה זה רק בעיירות שבמדינותינו שהיו מתמנים מהעיר שאף הרב האב"ד לבדו נמי היה יכול לכוף מאחר שקבלוהו ^[1234567] אבל בגא יארק ליכא דיינים קבועים שנחמנו מהעיר ובק"ט שאיכא עוד אגדות וחבורות של רבנים שליכא אף סינוי מכל הרבנים שבעיר ולכן כשרוצה אחד מהן בזבליא מוכרחין לילך בזבליא דוקא.

ידיה,

משה פיינשטיין

ז (אה"ע ד, ח"י"מ ב) פיינשטיין, משה בן דוד עמוד מס 210 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

שבט

חז"מ סימן שב

הלוי

רסז

קבוע ואין לר"ך לדון בזב"ל, וגם אם איכא בעיר זי"ד מלורף מכמה קהלות והם דנים לפי דיני חז"מ ונזהרים בכל הדברים אשר דיינים לריכים להזהר דינים כזי"ד קבוע בעיר.

ושנית צענין זב"ל הלא כבר כתב הר"ש והטור סי' י"ג אסור לו להגזים ולשקר וכמ"ש שם דלחזה חסרי דעת חושבים שהדיין (הנכרר) יש לו להפוך זכות מי שצדקו ועומד במקומו להפוך דברים אשר לא כדין ונהגו כמה אנשים לזרור להם דיין צעל תחזולות וכו' והר"ש והטור שפכו מרורות ע"ז דה"ז בכלל מטה משפט.

ובזה"ז חושבים שעי' הזב"ל ניתן רשות לבעלי התחזולות להפוך דברי אלקים חיים, וכי ע"ז חשבו חז"ל בסקנהדרין כ"ג כשאמרו זב"ל וזב"ל.

ושלישית הלא זקני הגאון פנים מאירות ח"צ סי' קנ"ט זכות על המנהג הרע שהדינים זב"ל שכל אחד מצד"ד מסדר טענותיו לפני הדיין שלו ונותנים לו שכר ע"ז וכל מעיינו אז איך להטעות את צעל דינו שכנגדו.

אלא שבס' ערוך השולחן למד זכות צענין קדור טענותיו לפני הדיין שכיון שב' הדלדים עושים כן א"כ על מנת כן נכנסו לדין וקבלו עליה.

ולפ"ז תינה אם שניהם מסכימים לזה אצל אם לא אחד בשום אופן אינו רואה להסכים לדרך קולקל זה, ורואה צדי"ד שלא ישמע תחלה הטענות ולא יהי' משותף משום דל, פשיטא דא"ל לכפות אדם על זה, ומה שמשמע צדמ"א דזב"ל עדיף מצד"ד שאינו קבוע היינו זב"ל שאין לו פגם זה, מה שאינו שכיח כלל, ומכ"ש דידוע שהזב"ל משנה ומטעה הרבה פעמים ציודעים.

זה הנלעג"ד בקיזור צה, אצל כמוכן הואיל שאני במרחקים איני יכול להכריע אם יש ליזה וכוחים צה, כתבתי רק עניות דעתי. [ע"ע לעיל סי' ש'. ח"ט סי' רפה]

והרני מברך את כבודך וחי' יהי' אתך.
ידידו דוש"ת, מצפה לרחמי ה'.

סימן שג

בדיני סילוק ר"פ הכותב כתובות פ"ג ע"ב, ואה"ע סי' צ"ב ובדיני סילוק לפני אירוסין ואחר אירוסין, ובדיני יד בעל השטר על התחתונה בחז"מ סי' מ"ב, ובדיני תנאי, ומחילה, וסילוק בדבר שלא בא לעולם חז"מ סי' ר"ט ועוד.

א.

הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיה ה"ז אוכל פירות בחיי' ואם מתה יורשה א"כ למה כתב לה שאם מכרה

צרפוי או הוא בגדר אונס קרוב לפשיעה דחייב מלכד הנזק גם צרפוי, עיין צ"ק כ"ז ע"ב, וכ"ז ע"א ובעלם שינה עיין צ"מ ע"ג, ודעת הרב הג' שכנגדו דאונס גמור הוא, וכנופל מן הגג צרוח שאינה מלויה, ודעת בנו הגאון שהוא קרוב לפשיעה וכנופל מן הגג צרוח מלויה שלא הי' לו לעלות, וכמו"כ לא הי' לו להנהיג אוטו כשהרגיש נטיה לשינה.

ויפה העיר ממס"כ האור זרוע בתשובה סי' תשע"ב, וממס"כ בתשובת עבודת הגרשוני סי' ס"ט, דמדצרו שפיר מוכח דיותר דומה לאונס קרוב לפשיעה איברא דעת הרב הגאון החולק, דא"כ בשופטני עסקינן שאדם יכניס עצמו לנפשיה כזאת שיכול להרדס ומסכן עצמו וכל הנוסעים אחרו, ואין לי מה להוסיף על דברי בנו הרב הגאון ר' חיים יוסף דוד שליט"א כי פרס את השמלה כדרכה של תורה ובטוטו"ד.

איברא בעיקר הדבר הי' נראה לכאורה דאם נהג הזה נרדס צנפשיה הארוכה הזאת מיד קרוב לתחילת הנפשיה לית דין ודיין שהלכך עם כבוד בנו שהנהג פשע בנפשו ונפש אחרים שלא ישן מספיק והכניס עצמו צנפשיה כזאת, איברא אם אירע האונס קרוב לסוף הנפשיה שדרך העולם שגם אם הי' ישן והי' מספיק לו מכ"מ ה"פ נופל תרדמה על האנשים ע"י נפשיה ארוכה צפרט צחשכת לילה כזה קשה לקבוע שהוא אונס קרוב לפשיעה, ולענין תשלומי נזק ורפוי צה"ז עיין בחז"מ סי' א' כי"ל נוהגין והכל מצוה היטב בתשובת בנו הרב הגאון שליט"א.

והרני דוש"ת באהבה וברכת רפרש ואריכות ימים
ידידו ומכבדו לעולם

סימן שב

ב"ה.

כבוד אהובי שב הרב הגאון הצדיק כש"ת
מוהר"ר יוחנן הלוי ואזנר שליט"א רב ודאין בעיר
מונטרעאל יצ"ד.

אחדשה"ט ושת' באה"ד,

הנה כבודך שאל אותי לנמק בכתב טעם סברתי שאם הנתבע רואה לפני צי"ד של ג' ת"ח מקובלים על הצדדים, והנתבע רואה דוקא זב"ל, דדעתי העני' שהדין עם הנתבע, אמנם יש מפקפקים, מהא דמזוהר צדמ"א חז"מ סי' ג' דהיכא דיש צי"ד קבוע אין לדון בזב"ל, וא"כ צה"ז שאין צי"ד קבוע צפרט צמדינתכס, א"כ יכוף הנתבע לנתבע לדון בזב"ל.

הנה אין זמן להאריך וטעמי פשוט חדא דלפי ענ"ד גם צה"ז איכא צי"ד קבוע דלא כליזה מחזרים שצטלו לגמרי ענין צי"ד קבוע, וכתבתי במק"א דכל אדם השייך לחיזה קהלה בכל העניינים, וצחקלה הזאת איכא צי"ד קבוע, דלדידי' נחשב צי"ד